

Zemgale. Strēlnieku un brīnumu meži

Ložmetējkalns. 1978. gads 23. decembris. Ložmetējkalnā strēlnieku kapiņos sniegā dedzinām svecītes. Tā ir tāda pusneatļauta lieta. Jo šais gados asi strīdas Baltija ar sarkanajiem strēlniekiem. Sarkanie pastāv, ka Ziemassvētku kaujas latviešu cīņu ceļā nav tās svētākās. Un piesauc pulkvedi Jukumu Vācieti, kas Tīreļa cīņās nav meties ar pilnu krūti, bet centies saglābt savus zaldātiņus no izšķērdīgajiem slaktiņiem, kas izriet no cariskās virspavēlniecības muļķības. Lai kādreiz nākotnē varbūt radītu latviešu nacionālo armiju. Baltie pastāv, ka vislatviešu svētums slēpjas šai Tīreļa dvēseļu putenī. Šie ir tie cēlākie abu pušu argumenti. Pa vidam ir daudz personisku rēķinu, godkāres un lecīga strīdīguma. Tagad tā saķīvējušies, ka padomju drošības orgāni likuši saprast, ka tradicionālās strēlnieku ziemassvētku eglītes vairs tīrelī nebūtu dedzināmas. Sarkano strēlnieku muzejs arī izvairās (tagad Okupācijas muzejs). Ziemassvētku svinēšana tīrelī var tikt inkriminēta vismaz kā politiska kļūda, ja ne pretvalstiska ļaunprātība. Bet mēs neklausāmieš ne kreisajos, ne labējos un ejam trešo ceļu, kultūrceļu. Mēs meklējam un identificējam streļķu pozīcijas tieši tur purvā, Tīrelī. Atrodam tieši pulku atrašanās īstās vietas. Un esam smalki izstudējuši cīņu gaitu gan no pulkveža Vācieša memuāru grāmatas “Latviešu strēlnieku vēsturiskā nozīme”, gan no Grīna romāna “Dvēseļu putenis”. Atmosfērā, kad tika nodibināts Latvijas kultūras fonds, liela daļa tautas saziņotāju tika izlietoti piemiņas akmeņu izvietojumam autentiskajās pulku atrašanās starta vietās pirms traģiskajām Ziemassvētku cīņām. Tika uzstādīti koka piemiņas stabi divās vācu frontes pārraušanas vietās. Pašā Tīreļa purvā un kapteiņa Brieža rotas uzbrukuma vietā netālu no “Mangaļu” mājām.

Starp Kalnciemi un Līvberzi Līvberzes mežniecības 87. un 103. kvartālos atrodas viena no vērtīgākajām 336 dabas teritorijām, kas iekļautas Eiropas sarakstā Natura 2000. Tā ir **Līvberzes liekņa**, savulaik lielākais slapjo gāršu un liekņu masīvs (ap 1500ha), kas padomju gados paputrināts ar meliorāciju un skarbām kailcirtēm. Nosusinātajās teritorijās stādītas egles Slokas papīrfabrikai, egles gāršas tipa audzēs aug izcili, egles joprojām ir, bet nav jau vairs Slokas papīrfabrikas. Oskars Dinka, Jelgavas reģionālās vides pārvaldes inspektors, izteica pieņēmumu, ka Līvberzes liekņa vairs nav lielākā, ka Ķemeru nacionālā parka teritorijā, iespējams, nu ir lielākas slapjo gāršu platības. Palikušie apmēram 144 ha tiek sargāti kā pārmitro ošu mežu sabiedrību paraugs, kā bioloģiskās daudzveidības rezervāts, mazā ērgļa, melnā stārķa, baltmugurdzeņa dzīves telpa. Profesors Normunds Priedītis, 93. gadā apsekojot Līvberzes liekņu, devis gana skarbu eksperta slēdzienu: “Neatgriezeniski iznīcināts valstī nozīmīgākais lapkoku pārmitro mežu apvidus; spilgtākais bioloģiskās daudzveidības noplicināšanas piemērs sevišķi plašos apmēros un intensitātē(..) Eiropas platlapju mežu klases etaloni ošu un ošu–melnalkšņu sabiedrībām pārmitrās augsnēs. (..) Izņemot Līvberzes masīvu, līdz šim Latvijā citur nav nodalītas ošu mežu sabiedrības pārmitrās augsnēs ar tik izteiktām Viduseiropas pārmitro lapkoku mežu sabiedrību pazīmēm.”

Netālu no Līvberzes liekņas pie Vecpienavas upītes ir vēl viena vērtīga valsts mežu teritorija, 11,6 ha liela ozolu audze, apses, dienvidu galā melnalkšņu staignājs. Ozoli 200 – 270 gadus veci, saglabājušies, izglābušies. Zaraini, tāpēc jau barons nav cirtis. Te bijis mikroliegums baltmuguras dzeņiem, tagad būs mikroliegums mazajam ērglim. Putni dzied kā negudri, mežacūkas izrakņājušas augsni, zīles ēdot, odi kož. “Ja kož odi, – teica Oskars, – tātad te ir liela bioloģiskā daudzveidība.” Man tai brīdī ienāk prātā paziņas, kuri dzīvo Vecrīgā

un nemitīgi skaišas uz odiem, kas nāk augšā no pagrabiem mieloties, Rīgā tomēr arī ir liela bioloģiskā daudzveidība.

Netālu no Līvberzes pie Kaiģu purva blakus kūdras izstrādes firmas kantorim ir kāda egle, kuru nevarētu īsti nosaukt par bioloģisku brīnumu, un diez vai tā būtu vērtējama kā kultūrvēsturisks akcents, tomēr apkārtnes ļaudis to zina un sauc par Līķa priedi. Bijis tā, ka pazudis cilvēks un tā arī nav ilgus gadus atradies. Pagājuši piecpadsmit gadi, kad kāds nejauši ieraudzījis zemē pie egles zābaku, garāmgājējs paskatījies augšup egles biežajos zaros un ieraudzījis, ka tur karājas sažuvis nelaiķis. Egle ir augusi un augusi, un tās zaros 15 gadus karājes cilvēks.

Dobeles ceriņi. Valsts Dobeles Dārzkopības selekcijas un izmēģinājuma stacija ir noteikti jāpiemin, ja runājam par Latvijas zaļās saimniecības bagātību. Tā atrodas Dobeles pievārtē – vietā, kur Austrumkurzemes augstiene pāriet Zemgales līdzenumā. Šeit tāpat kā daudzās vietās Dobeles rajonā ir izcila mikroklimatiskā zona. Līdzīgi Platonē, Vecaucē, Bukaišos. Veģetācijas periodā te ir vislielākais nokrišņu daudzums, – jūlijā, bet sausākie ir maijs un augusts. Un vislielākais saulaino stundu skaits Latvijā – 22 stundas. Te ir bagāta ģenētiskā bāze (savāktas daudzas vērtīgas Latvijas izcelsmes formas un tautas selekcijas šķirnes). Te tiek saglabāti Latvijas augļaugu ģenētiskie resursi. Te veido jaunas selekcijas šķirnes. Šai dārzā izaudzētas ražojošas aprikozes, ģeogrāfiski sasniedzot vistālāko ziemeļu līniju. Reģistrēti 35 Latvijas izcelsmes ģenotipi, reģistrētas 3 šķirnes: Daīga, Lāsma, Velta. Reģistrētas četras aveņu šķirnes Vīnoģu ģenētiskie resursi 154 šķirnes (t.sk. 148 Latvijas). Ģenētisko resursu kolekcijā tiek saglabāti 75 Latvijas izcelsmes (selekcijas meistara Pētera Upīša) lazdu hibrīdi. Te pārmaiņu laikos no iznīkšanas ir saglabātas un saglabātas visu izcilāko Latvijas selekcionāru radītās augu un ogulāju šķirnes. A. Maiziša, R. Āboliņa un R. Dumbrava kopīgi veidotā ābeļu šķirnes, viņu veidotais saldaiss ķirsis Aleksandrs, visas selekcionāra P. Sukatnieka vīnoģu šķirnes un Nacionālā Botāniskā dārza upeņu šķirne Māra. Ražojošs un peļņu nesošs vēl ir saldo ķiršu selekcijas dārzs un citi labumi, kas iegūti dārzkopības produktu pārstrādes laboratorijā un tiek gatavoti tālākai – rūpnieciskai ražošanai. Te atrodas šī dārza dibinātāja un lielākās daļas visa šī Latvijas ģenotipu savācēja un iekopēja Pētera Upīša, vienreizēji stipras un latviskas personības piemiņas muzejs. Taču visbrīnumainākais ziedēšanas laikā ir Dobeles ceriņu dārzs, kas, kā pieņemts domāt, ir visizcilākais ceriņu dārzs Austrumeiropā. Ceriņu dārzā katru gadu notiek tradicionālie mūzikas svētki ar izcilu vokālistu piedalīšanos. Dārza direktore Dr. biol. Edīte Kaufmane un jaunākie pētnieki pēc selekcionāra Pētera Upīša iesāktā gājuma un izmantojot pieredzē vecākās selekcionāres Dr. agr. Māras Skrīveles iedibinātos sakarus, sadarbojas ar visas Eiropas stiprākajiem dārzkopības centriem. Šis varētu teikt, ja paliekam pie mežkopības tēmas, ir visizcilākais “dārzu mežs” Latvijā. Ka Latvijā Pēteris Upītis ir atradis vispiemērotāko vietu selekcijas darbam ar augļu kokiem, rāda arī tāda īpatnība, ka tepat Dobeles rajonā, Ukros, aug savdabīgi mežābeļu dārzi, varētu teikt birtalas. Tādu nav nekur citur Latvijā.

Jaunpilī visai nopietni tiek strādāts, lai Latvijas apceļotāji nepabrauktu garām. Vairāk pazīstama ir pils ar bruņinieku gājieniem, viduslaiku knifiem, cepešu ēšanām viduslaiku stilā, minnezangeriem, mūkiem Teodorikiem, saimniecēm Hildām un citiem tēliem, kas ieviesti pilī tūristu izklaidēšanai. Tāpat daudzi atcerēsies, ka Jaunpilī kādreiz bija izcili zirgi. Bet Jaunpils apkārtnē ir arī Kartavu kalni un Elles kalns.

Kartavu kalni ir pie pašas pilsētiņas, oss, kas stiepjas līdz Bikstiem. Par kartaviem sauc nokarenos bērzus, tomēr drīzāk gan kalna nosaukums saistīts ar nostāstiem, kā skarbaiss Reke kāris nepaklausīģos zemniekus. 1868. gadā pilskalnu pētģjis Bilenšteins un nonācis pie secinājuma, ka te varētu būt bijusi Atskaņu hronikā minētā zemģaļu Babote. Pilskalns apdzģvots 10. – 13. gs. 1301. gadā Livonģijas ordeņa bruņģnieki jau bija uzcģluģi Jaunpili, vēlāk tā, daģādi pārbģvģta, četģus gadsģmtus pģderģjģsi Rekģm (1576 – 1920). Kartavu kalnos bijģis pģls parks, tagad tas ir 47 ha liels valsts meģu nogģieznģis. Pa aleģu var aizģt lģdz pilskalnam, no kura kādreģz, kad vģl nav bijģģi saaugģģi meģģ, varģts redģt Jaunpģls baznģcas un pģls torģus, turģat lejā Bikstģpģte ar beģru darģiem. Parku sāģģģi kopt 1999. gadā, Jaunpģls skolģieki kopā ar Hamburgas aģodskolas bģrģiem ierģkoģģģi takas – no pģdes ar vģģa slotu lģdz kārģainģm

bērzam ar māzeru, no Eiropas lapegles līdz gobai, no mežābeles līdz osim u.t.t. Bērni ir sākuši būvēt arī zemgaļu pils apmetni, ģeogrāfijas skolotāja Vija Ziverte saka, ka tā tikšot arvien pilnveidota un papildināta, drošvien, kad grāmata būs iznākusi, bērni jau būs izveidojuši pils priekšpilsētu.

Pēc kādas 1887. gadā fiksētas teikas Kartavu kalnā stāvējusi pils, tad tā ar visiem ļaudīm nogrimusi, savu vārdu uzticēdama kādam vecam kokam. Kad kāds to vārdu no koka izmānīs, pils atkal celsies augšā, bet jaunā – tā tad Rekes Jaunpils – nogrimis.

Elles kalns atrodas valsts mežā kādus 6 – 7 kilometrus no Jaunpils ceļā uz Viesatu. Kalnā, tādā paugurā, ir izraktas un izmūrētas ar akmeņiem divas ejas, kas katra no sava kalna sāna ved līdz nelielai telpai paugura vidū. Aina intriģējoša un nejaušu sēņotāju varētu samulsināt. Nekā līdzīga Latvijā nav, kaut kādas asociācijas rodas ar Latvijas muižu parkos redzamajām mākslīgajām pilsdrupām, piemēram, Jumpravā. Visdrīzāk šo būvniecības joku pastrādājis kāds no Rekēm, bet precīzākas ziņas nav pieejamas, jo Jaunpils arhīvi nodeguši 1905. gadā. Varētu būt, ka baronam te ir bijusi piknika vieta medību laikā. Rekes kā nesavaldīga un nežēlīga vīra slava nav izplēnējusi joprojām, un joprojām ir zināmi drūmi nostāsti, ka barons turējis šais ejās kādus zemniekus, nav ļāvis tiem griezt matus un nagus, visādi citādi kopis viņu mežonīgo veidolu, lai pa laikam izlaistu tos ārā – medību laikā vai kā citādi – izklaidēt un panerrot savus augstdzimušos viesus. Pastāv versija, ka te savu sulaini turējis Laukmuižas barons, ka sulainis tur baronam vārījis kafiju un varējis uz īsu brīdi tikt ārā vien pusdienā un pusnaktī, ka ejas un kambari kalnā likusi uzbūvēt Laukmuižas baronese, kas būdama bezgala resna, ir gribējusi sev kādu vietu, kur atvēsināties, ka baronese te gribējusi sev kapliču, bet velns meistarus aizbaidījis un baronese pārdomājusi, un, saprotams, ka te mitinājies velns. Dēļ šiem kopumā korektajiem briesmu stāstiem kalnu sauc par Elles kalnu. Nostāsti arī vēsta, ka no Jaunpils uz šejieni gājusi eja. Jaunpils skolas ģeogrāfijas skolotājai Vijai Zivertei vecāmāte stāstījusi, ka 20. gados šai vietā rīkotas Medus balles un tās bijušas ļoti iecienītas.

Drošvien ar bērniem tur jābūt uzmanīgiem. Ejas lēnām iebrūk, būtu lietderīgi kokus, kas aug kalnā, izcirst, to saknes lēnām šķeļ un drupina eju un kambara griestus.

Jaunpils apkārtnē būdamiem, ir vērts redzēt arī Struteles muižu ar varbūt izteiksmīgāko piramidālo ozolu Latvijā.

Zebrus un Svētes ezeri, iespējams, izveidojušies no viena lielāka ezera, pāri tam ir gājis akmeņu brasls, pēc nostāstiem, pat plienakmeņiem izlikts ceļš, kas dažādās versijās ir saukts par Krīvu ceļu, Priesteru ceļu, Priesteru braslu, tiek pieņemts, ka no **Ezerlūku (Ezerlūķu) pilskalna**, kas atrodas tagadējā Zebrus ezera krastā, varēts aiziet uz Elku kalnu tagadējā Svētes ezera krastā, bet agrāk bijis kā sala lielāka ezera vidū. Priesteri dzīvojuši savā svētkalnā uz salas.

Nu, Dabas lieguma “Zebrus un Svētes ezers” aizsardzības plānā, kas izstrādāts laikam no 2004. – 2014. gadam, stāv rakstīts, ka 1999. gadā Zviedrijas Valsts bankas jubilejas fonda finansētā projekta “Kultūras konfrontācija vai kompromiss” ietvaros pētīts Elku kalns un tā apkārtnē, noskaidrots “ka Zebrus ezera dibenā starp Ezerlūku pilskalnu un Elku kalnu 0,5 – 2m dziļumā ir dabiski veidojusies akmeņu grēda vai sēklis, kas ir 5 –20 m plats un apmēram 300 – 400 m plats. (..) Nekur Zebrus ezerā pārbaudes laikā netika atrastas kādas cilvēku darbības pēdas.”

Zebrus apkārtni ir pētījis jau Augusts Bīlenšteins un lūk, ko viņš raksta “Ziņojumā par akmens apljiem Lielauces Elīzes muižā un Elku kalnā pie Zebrus ezera”: “Visdīvainākais tomēr pie Zebrus ezera ir Elku kalns(..) Uz dienvidiem no šī Elku kalna ir tā sauktais Svētes ezers – svētais, vai pareizāk būtu Svētku (lietuviski “svente”: svētki, svētku diena)..(..) Tā liekas, ka Elku kalns kādreiz bijusi sala un šie abi ezeri tagadējā purvu vietā saskārušies, kā to arī apgalvo nostāsti. (..) Caur rietumu purvu Svētes ezeram arī tagad ir noteka uz Zebrus ezeru, gan rakta kanāla veidā. (..) Senos laikos šeit audzis milzīgs priežu mežs. No šeit augušu priežu baļķiem Villikās reiz uzcelta rija, pie kam baļķi griezti uz pusēm kā garumā, tā šķērsām. Tik sulīga zāle un puķes nekur nav redzēta. Vecais Villika salīdzina smaržu Elku kalnā ap Jāņu laiku ar aptieku, bet ziedu krāšņumu un putnu dziesmu jaukumu ar paradīzi. (..) Vislielāko

interesi izraisa skaidri saskatāmās cilvēku celtnu pēdas(..) .. dienvidaustrumu pusē uzkrīt apmēram 116 soļus gara, apmēram pēdu virs zemes redzama akmens siena gandrīz paralēla krastam vai nogāzei(..) Vecais Villika stāsta, ka viņš pats esot redzējis no šī rietumu stūra akmens sienas akmeņu līniju virzienā uz austrumiem, tātad pa kalna viduslīniju. Vispārīgi gadu gaitā šeit esot izlauztas milzīgas akmens masas un izvestas dažādām būvēm. (..) Celtnu uzdevums saskaņā ar leģendām ir visai interesants bijis. Tur esot atradusies baznīca. Par kristīgu dievnamu atrašanos šajā vietā vēsturei nekas nav zināms. Dievnams Elku kalnā acīmredzot bijis Elkunams – pagāņu templis, upuru vieta. Tas tad ir bijis “saeimamais nams” ar piebildi: “zvedru laikos”. Sapulcēšanās vieta, savas aizsargātās vides dēļ patvērumš kara laikos. Un, beidzot, kad radās nosaukums “Svētes” ezers – arī nacionālo svētku vieta.”

Kā ļaudis stāstījuši Bīlenšteinam – Elku kalnā reiz bijis varens priežu mežs, pats Bīlenšteins redzēja, ka kalns ir apaudzis “ar biežokni – ozoli, lazdas, mežābeles, bērzi, liepas, nedaudz priežu, un visu iespējamo krūmu veidi..”, tagad Elku kalnā ir vērtīga ozolu audze, vēl Elku kalnā ir dzeltenā dzegužkurpīte. Ap Zebrus un Svētes ezeriem ir daudz dzīvības un augu, te ir manītas migrējošie kajaki, sējas zosis un baltpieres zosis, ziemeļu un mazie gulbji, cilvēka roku neskartie purvainie un mitrie meži pie ezeriem, jauktie apkārtnes meži ir laba dzīvesvieta dzeņveidīgajiem putniem. Fiksētas vairākās sikspārņu šķirnes – dīķa naktssikspārnis (Eiropas nozīmes aizsargājams zīdītājs), ūdeņu naktssikspārnis, Natūza sikspārnis, rūsganais, ziemeļu un pundursikspārnis. Tie visi naktī riņķo ap telti, bebri degungalā grauž telts mietus, turpat Svētes ezerā lec līdakas, zuši, brekši līņi. No rīta var gadīties, ka telts apaugusi ar naksvijoilēm, vīru dzegužpuķēm, stāvlapu dzegužpirstītēm un pļavas silpurenēm.

Zebrus ezera austrumu krastā LVM Zemgales mežsaimniecība ir iekārtojusi laivu un atpūtas bāzi, makšķerēšanas sezonas laikā te ierodas līdz 90 makšķernieku mēnesī, zivis pagaidām pietiek visiem, pa laikam mežsaimniecība ielaiž ezerā jaunas, ezerā konstatētas 15 zivju sugas, vairāk esot zandartu. Te gan apmetas ne tikai makšķernieki, bet arī ģimenītes ar bērniem, kāpj skatutornī putnus vērot, peldas, spēlē basketbolu vai izīrē glītu koka mājiņu un, apbruņojušies ar sviestmaizēm un lieku zeķu pāri, dodas kādā brikšņainākā pārgājienā pa apkārtni.

No stāvā Ezerlūku pilskalna var pārlūkot Zebrus ezeru un vērot, kā mākoņi slīd tam pāri. Zemgales mežsaimniecībā ir izsludināts fotokonkurss “Skaistākais mākonis virs Zebrus ezera”, un pirmais bildi ir iesūtījis arheologs Juris Urtāns. Šis ezera krasts tiek saukts arī par stāvkrastu, no tā viens pēc otra ezerā tek avoti. Kalnam ir kādus 30 metrus augstas stāvas nogāzes, virsotnē vēl cilvēka roku nostāvinātas, korē kāds “Kurzemes katla” laika bunkuris, kalna piekāvē, pašā ezera krastā vērojama tāda kā terase, iespējams, priekšpils vieta, no tās vēl stāvs kāpiens līdz ezeram. Tur bebrs ezera krastā nograuzis vienu savrupu koku, skats īpatnējs, kā kad bebrs būtu ko nograuzis pēkšņi Rīgā Kronvalda parkā pie Aspazijas kanāla.

Anita Biseniece, ģeogrāfe, liela Pokaiņu un Zemgales zinātnieciņa, piekodina, ka **Krievukalni** nav vis Krīvu kalni, kā daudzi šai svētvietu, pilskalnu, krīvu apvidū sliecoties domāt un kalnu dēvēt. Anita to zina, jo viņas vectēvs te bijis mežsargs. Pirmajā pasaules karā te ir bijuši krievu kazaku bunkuri, viens no tiem kazakiem apprecējis Pokaiņu saimnieku meitu, Hohlačovs, pēcteči joprojām dzīvojot Slagūnē. Nav tik mitoloģiski, cik gribētos, vai ne, bet ne krīvi, ne krievi šos kalnus izveidoja. Panorāma no augstākās vietas (148 m vjl) dienvidu un dienvidaustrumu virzienā ir iespaidīga, ja būtu izcirsti “logi” uz ziemeļrietumiem, varētu redzēt Zebrus un Svētes ezerus, Elku kalnu, Ezerlūku pilskalnu. LVM grasās iekārtot šajā augstākajā kalnu grēdas punktā skatu torni – tāds jau te ir bijis, tad jau viss būs redzams, arī Maiciņš, Ūpītis, Cibēnu ezeriņš, Vīpēdis un Slagūnes ūdenskrātuve, Govs kuņģa kalns, Krievukalnu jeb Zebrus – Īles kalnu grēdas ielokus, kas veido tādas kā stadionus vai amfiteātrus, un tālu pārskatāmos Zemgales līdzenumus. “Šis ir vienas no skaistākajām vietām mūsu apkārtnē, nevarētu teikt, ka te ir Zemgales līdzenums, – saka Gundars Freimanis, Īles iecirkņa vadītājs, – viss pārējais ir līdzens. Te ir arī kādi 24 mazi ezeriņi mūsu teritorijā.”

Izteismīgākie ezeri starp Īli un Bikstiem ir Lielais Vīpēdis, Sesavas un Spārnu ezeri, Svētes un Zebrus ezeri, tie visi ir “Latvijas valsts mežu” ūdeņi.

Spārnu ezers piegulst Spārnu pilskalnam, kas tiek uzskatīts par Zemgaļu novada

Spārnenes centru. Spārnenē ietilpa arī tagad tik izdaudzinātie Pokaiņi. Castrum Sparnene minēta ordeņa dokumentos, dalot zemgaļu zemes. Pilskalnu pētījuši jau Bīlenšteins un Brastiņš, konstatēts, ka tas apdzīvots 10. – 13. gs., dažādos laikos atrasta ripas keramika, sudraba stienīši, bronzas piekariņš, akmens cirvi, rietumos no pilskalna bijusi senpilsēta, tur fiksēts 30 – 90 cm biezu kultūrlānis. Pilskalna nogāzes ir ap 45 grādu stāvas, to ir akurāti sakopis pagasts. Ap Spārnu ezeru lielākoties ir privātās zemes, ezers, pilskalns un teritorija no tā līdz ezeram ir LVM pārziņā.

Pokaiņu brīnumi. *Dīvainais, savāda visādi skaidrotais un nekā neizskaidrotais Pokaiņu mežs atrodas Dobeles – Lielaucenes paugurainē un visvieglāk to atrast, braucot no Dobeles pa Īles ceļu. Pa ceļam būs redzami mazi ezeriņi, kuros mitinās daudz migrējošo putnu, sevišķi gulbji. Šīs ainiņas ir mazliet sentimentāli, bet klasiski skaistas. Pēc 14 kilometriem kreisajā pusē ir norāde Pokaiņu mežs. Tā ir aptuveni 400 hektāru liela teritorija, kurā var apskatīt apmēram 2000 neparastu it kā dabas, it kā cilvēku, it kā “vēl kādu spēku” veidotu akmeņu krāvumu. Un daudz atsevišķu lielu laukakmeņu, kuru dabiskajās figūrās noviedami visādi tēli un zīmes, kurus tad mistikā iejutušies interpreti mēģina izmantot kā savu kosmisko mācību uzskates līdzekļus. Te talkās brauc daudz mītiski orientētu interesentu. Viņi ir sakopuši apkārtni, objektus darot ievērojamākus un iespaidīgākus, pirmajos atklāsmju sajūsmības gados šo to jau arī sajaukuši dabas veidotajā kārtībā, piemēram, dabas noguldītos uz sāniem gulošos akmeņus paceldami vertikāli, lai tos tulkotu kā kosmiskās enerģijas uztveres antenas. Runā, ka te kosmosu aptverošā enerģētiskā režģa šķautņu krustpunkti sakrīt ar piramīdu virsotnēm, kuras paslēptas zem Pokaiņu birzs pakalnēm. Planētu aptverošais kosmiskās enerģijas režģis tiešām ir zinātniski pierādīts. Tikai nav nekādu pierādījumu par piramīdu klātesamību pakalnos. Kas tic un grib, var paļauties uz daudzo ekstrasesuālo interpretu apgalvojumiem par šo vietu dodošo un no kosmosa ņemošo enerģiju. Te tiek meklētas enerģētiskā starojuma vietas, āderes un tamlīdzīgi. Un tiešām dabas anomāliju vietas te ir acīmredzamas. Daudzviet pāri laukakmeņiem aug tuvējo koku saknes, ietamborējot mezglainā rakstā visu akmens virsu. Tā saucamajās starojuma vietās “mīlējas” pat dažādu sugu koki – vijas viens gar otru egļu ar bērzu, bērzs ar blīgznu un, ja nav pārinieka, daži koka apakšējie zari vijas viens ap otru vai ap “mātes koka” stumbru. Šeit purviņā ir arī lielākais bebru mājoklis Latvijā. Tā vismaz apgalvo Pokaiņu birzs uzraugi. Gudri un pārgudri cilvēki uzzīmējuši pat karti, kuras vidū ielikuši tā saucamo “Pokaiņu navigācijas centru”, no kura pa radiālām līnijām uzmanība tiek aizvesta uz Latvijas un pasaules citām mistiskajām vietām. Pastāv apgalvojumi, ka NASA laboratoriju un fotogrāfiju arhīvos esot materiāli, kas liecinot par kosmosa pētnieku ieinteresētību par Pokaiņu fenomenu. Viens gan ir skaidrs, ka Auces – Dobeles paugurainē sastopamas vairākas ģeoloģiskas anomālijas, jo padomju gados ģeoloģiskās izpētes fotogrāfijas no gaisa tika veiktas kaut vai tāpēc vien, ka šajā apvidū atrasti lieli pazemes rezervāti. Bijis nodoms tos izmantot kā gāzes uzpildes stacijas līdzīgi kā Čiekurkalna gāzes pazemes rezervātu. Ir vērts aplūkot šo ainaviski skaisto un industriāli neskarto Austrumkursas augstieni ar tās neapprakstāmi skaistajiem egļu mežiem, ezeriem, birtalām un ainavisko mainību no Zebrenes ezera līdz pat Īlei un Vecaucei.*

“Latvijas valsts mežu” pārvaldījumā ir arī **Lielaucenes ezers**. Tāpat kā pie Zebrus ezera mežsaimnieki ir iekārtojuši laivu bāzi. “No ledus kušanas līdz 30. jūnijam laivu un cilvēku uzturēšanās ezera dienvidu daļā slēgta. Aizliegts izmantot motorlaivas, airu laivas un citus peldošus līdzekļus. No 15. marta līdz 1. maijam makšķerēšana ezerā aizliegta.” – tāds tur stāv rakstīts brīdinājums. Ezera saliņā ir iecerēts uzslīet putnu novērošanas torni, putnu ezerā ir daudz, to ir daudz arī Viķu purvā, kas ietver ezeru dienvidaustrumu daļā. Ezera dienvidu sēnā ir Stirnu kalni un Stirnu muiža.

Tā braukelējot pa Latviju, dažkārt gadās redzēt ainas, kas līdzinās pārdomāti stilizētai operas uzvedumu scenogrāfijai. Kad mēs tur nonācām, sākās negaiss, debesis un ezers saplūda vienā krāsā un nevarēja saprast, kur tas īsti tālumā beidzas, līstot lielām lietūs lāsēm, ezers izskatījās kā līdzens, burbuļojošs asfalta laukums. Un viens spilgti balts gulbis, kas lietišķi bāza kaklu ūdenī, zivis ķerdams, tas nemaz nelikās negaisa traucēts.

Arī Lielaucenes pils kopš brīvvalsts sākumiem ir mežsaimnieku aprūpē. Lielaucenes muiža

sākotnēji piederējusi Kurzemes hercogam Jēkabam, 1624. gadā hercogs Frīdrihs ar visiem hercogistes ministriem pat apmeties šai pilī. Pils celta 19. gs. sākumā ampīra stilā, tad 1900. gadā nodegusi. Tagadējais pils veidols sākts atjaunot 1901. gadā, un no vecās pils tajā nekas nav saglabājies, tikai viena no gala fasādēm. 1922. gadā tā tika nodota Latvijas universitātes Mežsaimniecības nodaļai kā bāze mācību praksei, tagad te atrodas skola un praktizējas Jelgavas Lauksaimniecības Universitātes jaunie mežsaimnieki. Nu, nevar īsti saprast, ko savulaik stādījuši studenti un ko grāfs Mēdems, kas iedibinājis parku. Parks ir 58 hektārus liels un tajā ir kādi 60 svešzemju sugu stādījumi, Usūrijas baltegle, Japānas pa ciprese, Amūras korķakoks, Kanādas irbenes un Mandžūrijas riekstkoki, sarkanais ozols, sarkanais plūškoks, kļavas, skabārži, ozoli, egles, liepas.

Tie vecākie koki parkā ir piedzīvojuši karošanu, te notika pirmā Latvijas brīvības cīņu kauja pret lieliniekiem.

Atkāpjoties no Jelgavas, 1919. gada 12. janvārī leitnanta Kalpaka bataljons devās no Jaunesavas uz Lielauci, vienlaicīgi landesvēra Rādena rota devās uz Auci, Triecienu nodaļa uz Saldu. Kalpaka bataljons apmetās Lielauces pilī. Lai karavīri varētu droši atpūsties, Kalpaks vairāku kilometru attālumā no pils uz ceļiem izvietoja sargpostņus. Tomēr lielinieku izlūki nostrādāja gana labi, bija izsekots katrs Kalpaka bataljona manevrs. Naktī no 15. uz 16. janvāri Dobelē sakustējās lielinieku jātnieku eskadrons un kājinieku bataljons ar mērķi pārsteigt Kalpaka karavīrus nesagatavotus. Kaut gan Kalpaka sargkareivji paspēja sacelt trauksmi, lieliniekiem izdevās klusi kā pelēm sniegputeņa aizsegā pielavīties tuvu pilij un Kalpaka Virsnieku rotai nācās nostiprināties turpat pils parkā starp grāfa Mēdema introducentiem. Virsnieku rota kopā ar Cēsu rotu tomēr piespieda lieliniekus aiziet. Karavīri, kas te krita, ir vieni no pirmajiem Brīvības cīņu upuriem, tie tika apbedīti Liepājā un tos nākuši izvadīt tūkstošiem cilvēku. Šī kauja varbūt nav uzlūkojama kā militārās taktikas paraugs, tajā netika liets daudz asiņu, bet tai ir liela psiholoģiska nozīme, tā ir viena no pirmajām jaunās Latvijas armijas uzvarām, kas izraisīja latviešos viņošanu, apziņu, ka ir savi karavīri un ka tie var arī uzvarēt.

Karaļa jeb Ķeveles avoti ir viena tāda vieta, kur atkal, izrādās, bijis zviedru karalis Kārlis XII, ar avotu ūdeņiem viņš izārstējies kādu no savām kaitēm. Zināms, ka viņš arī sastādījis vai bijis pie neskaitāmiem kokiem, apracis Latvijas pauguros bezgala daudz bagātību, viņa karavīri ar cepurēm sabēruši Latvijā vairākus kalnus un paugurus. Šai ziņā viņam turēt var līdz varbūt vienīgi Krievijas ķeizari. Pieredzējušais meža patalogs Jāzeps Vuškāns ir izdevis grāmatu par kokiem, kas saistīti ar kādām personālijām. Lūk, Vuškāns stāstīja, ka pat aizsūtījis uz vairākām institūcijām Zviedrijā vēstuli ar jautājumu, vai viņiem ir kas zināms par konkrētiem kokiem Latvijā, kuriem it kā būtu sakars ar Kārli XII, bet neviens gan viņam neko konkrētu pavēstīt nav zinājis.

Karaļa avoti atzīti par dziednieciskiem, enerģētiski spēcīgiem, nesatur dzelzi. Avoti ir deviņi, katrs var neitralizēt kādu noteiktu kaiti – var uzlabot redzi, vairo enerģiju un savas potences, dakterēt kādas sava rumpja iekšējās kaites, bremzēt novecošanos, varot pat mēģināt apkarot vēzi, panākt paranormālas sajūtas un spējas. Avota ūdeni par labu esot atzinuši ne vien dziednieki, bet arī kandžas tecinātāji. Septiņi avoti saplūst akmeņiem izliktā baseinā, vēl divi ietek tālāk strautā, ar kuru sākas Līgotnes upīte. Pastāv tradīcija mēģināt baseinā padzerties no katra avota atsevišķi, bet, ja ir vēlme apkarot visas kaites uzreiz, var pārieties mazliet pa strauta malu un dzert jau visu deviņu avotu kokteili.

Akmeņiem izliktais baseins ir vienkārši skaists un senatnīgs, tādām kā tiltiņam, kā arkai virs avota pāri aug egles sakne, ūdeņi, ja ne kā vairāk, ir vienkārši dzidri, tīri un atspirdzinoši.

Ir ugunsgrāvu vietas, galdi, var likt telti, bet jābrīnās, ka šī ir privāta teritorija un nav tā klusākā vieta, apkārtnes cilvēki te ar lielām kannām brauc pēc ūdens.

Bēnē skolasbērniem ir savs mežs aiz skolas durvīm, savi kukaiņi, sava upīte ar vardēm, kuras tā kā vajadzētu uzmērīt un izpētīt vai vienkārši pabakstīt, savas takas un koki, ar visu, kas tajos dzīvo. Tāda elitāra dzīvošana ir skolasbērniem Bēnē. Otrpus Auces upītei ir **Iršu dārzs**, gadsimtu mijā bijuši iežogoti 50 ha, bet 1905. gada nemieros muiža izpostīta un staltbrīži izklīduši. Kā teica Bēnes mežniecības mežzinis Agris Ģērmanis, tagadējie apkārtnes mežu

staltbrieži ir iršu dārza briežu pēcteči. Vispār staltbrieži Latvijā ir savairojušies, pateicoties piektā gada nemierniekiem, jo pie daudzām nodedzinātajām muižām parkos bija irši, kas juku laikos izklīda mežos.

LVM labprāt sadarbojas ar skolām, Zemgales mežsaimniecība, kuras teritorijā atrodas Iršu dārzs, ir noslēgusi ar Bēnes vidusskolu līgumu par tā sakopšanu un uzturēšanu, darbi tiek atbalstīti arī finansiāli. Ekoloģe Sandra Galiņa teica, ka Bēnes bērni iesnieguši mežsaimniekiem dramatiskā nopietnībā sagatavotus projektus un darba plānus, un rezultāts esot mežsaimniekus pārsteidzis, bērni likušies parkā iekšā un īsā laikā padarījuši to par vienu koptu vietu, kāda tā bijusi pirmskara Latvijas laikā.

“Bēnes Ziņas” raksta, ka skolasbērni, sadalījuši parku nogriežņos – katrai klasei savs – pētījuši jaukto koku mežu, bebru takas un mājas, “kā arī noskaidroja, kas par bebrim rakstīts grāmatās”, pētījuši Auces upīti, dzīvā būtnes upē, “kā arī izveidoja lielu upes modeli”, citi atkal no savas aprūpējamās teritorijas izvākuši daudz nokritušo zaru, taisījuši putnu būrus, pinuši atkritumu grozus, iepazīnušies ar Iršu parka vēsturi, gājuši naktī putnu balsis klausīties, lielā pulkā nesuši pirmo ozolkoka solu vai “pētīja krastmalu, lielāku vērību pievēršot dzīvniekiem, īpaši apskatot un pat izmērot vardi”.

Ģeogrāfijas skolotāja Dace Blūma, kas visus šos bērnu darbus kūrēja, teica, ka bērni takas atklāšanā nodziedājuši pašu sacerētu dziesmu par Iršu taku, dziesma visiem milzīgi esot patikusi.

Tas ir jaukākais šai parkā – redzēt, ko var paveikt bērni. Mežsaimnieki līdzīgi ir sadarbojušies ar, piemēram, Pūres bērniem, arī tie ierīkojuši savu dabas taku.

Ukri. *Mežu masīvus uzskata par vienlaidus mežu, ja tie nav mazāki par 100 hektāriem. Mazākie savrupie meži tiek uzskatīti kā īpaši aizsargājami. Viduslatvijas zemienē – Zemgalē – pie pašas Lietuvas robežas Ukru pagastā tādi ir Kesteru, Lapsu, Stērķu, Šauksteļu, Siseņu un Zanderu meži. Īpatnēji pagastā ir mežābeļu dārzi jeb mežābeļu birztaļas, tās jābrauc skatīties pavasarī, ziedu laikā. 1182 hektāru lielajā 1999. gadā dibinātajā dabas liegumā Ukru gāršā ir reģistrēta visblīvākā mazo ērgļu populācija Latvijā. Te ligzdo arī melnie un baltie stārķi un baltmuguras dzeņi, mājā Latvijas Sarkanajā grāmatā ierakstītās zirnekļu un citu kukaiņu retas sugas. Tāpēc ekskursanti gāršā tiek ielaisti mežu speciālistu pavadībā tikai rudenī, kad gājputni jau aizceļojuši. Šī ir galvenokārt ošu gārša. Bet tajā ir arī daudz varenu ozolu. 40 ozolu gāršā ir uzmērīti un ir vietējās nozīmes dižkoki. Bukaišu pusē bijušas lielā mecenāta Kristapa Morberga dzimtās mājas “Lielstrikaiši”. Kristaps Morbergs novēlējis šeit iekārtot botānisko dārzu, taču idejas pārtraucis karš. Arī Morberga fonds, kas bija domāts latviešu jauniešu izglītībai, sākoties padomju okupācijai, piesavināts un iznīdēts. Morbergs ir dibinājis Mežu zinību fakultāti Latvijas Universitātē. 1990. gada rudenī Bukaišos, Ukru gāršas pusē, ir ticis ierīkots viens no pirmajiem A/S “Latvijas Finieris” bērzu stādījumiem. Gāršu gan disciplināri, gan zinātniski apsargā mežzinis Agris Ģērmanis. Pie viņa arī var pieteikt ekskursijas. Ozoli te ik gadus tiek stādīti arvien plašākās platībās. Ukru gāršā ir daudz savdabīgu vietu, piemēram, Lapsu kapi. Tos izveidojis Lapsu saimnieks Ābelīte pats priekš sevis un te arī apglabāts. Kapi veidoti tā, lai no tiem būtu redzamas mājas. Aizaugušas viensētu vietas ar vecajiem sētas ozoliem un liepām, kuras mežkopji cenšas saglabāt un negrasās apmežot. Te ir iekārtoti stādījumu paraugkopumi. Apses stādi, piemēram, nākuši no Kalsnavas mežu zinātniskās stacijas. Parauglaukumu slāpākajās vietās stādīti melnalkšņi, arī vesti no Kalsnavas. Parauglaukumi veidoti pēc PHARE projektiem. Platības iežogotas, lai nepieļautu dzīvnieku postījumus. Daudzās vietās dabiski izveidojušās bērzu audzes. Gludā, kādreiz saimniecību aramzemē. Gāršā uzsākta ceļu un notekgrāvju atjaunošana. Tāds skaisti veidots ceļš ved arī medību pili – Mežvidiem, kurā vēlāk, 50. gados, bijusi mežniecība, bijuši vēl lielie kamīni. Nu viss sabrucis. Uz Mežvidiem kādreiz bijusi iekopta arī skaista kastaņu aleja, tieši no Bukaišu pils. Aleja nekopta, aizaugusi. Pie Bukaišu muižas vēl saglabājušies bariņš ozolu, kas palikuši no lielās ozolu birzs. Vai nu šeit vai kaut kur tepat tuvumā ir bijis muižkungā iršu dārzs, medību dārzs. No šejienes uz Ukru gāršu arī ved kaistā kastaņu aleja. Bet pa kreisi ozolu aleja dodas Žagares virzienā uz Lietuvu. No Žagares pilskalna pāri Svētes upei tumšzilā masīvā iezīmējas visa Ukru gārša. Savukārt, pa labi no Žagares – Augstkalnes ceļa gar robežupīti Svēti melniem*

izdedžiem blietēts celiņš ievēd citā gāršā, kur kādreiz bijusi izvietota padomju armijas kara bāze. Daudz sagruvušu angāru un garnizona celtnu. Vietējie piepelnās, jaukdami nost sagruvušo ēku mūrus un tos attīrīdami no cementa. Būvuzņēmēji par tādu ķieģelīti maksā 4 santīmi gabalā. Ceļš iznāk Augstkalnes laukos. Šeit mežmalā pie pašas Lietuvas robežas ir Višķu mājas, kurās savulaik apcietināts naktī pie brūtes atnākušais lietuviešu laupītājs Adamaitis, kurš savā melnajā slavā līdzinājies mūsu tautietim Kaupēnam. Pa labi gar Lietuvas robežu aiziet ceļš uz Vilci. Vienā ceļu krustojumā kādreiz bijusi māja, kurā piedzimis latviešu dramaturgs Mārtiņš Ziverts. Tagad šeit tikai pāris vecu koku un akmens čupiņu. Visapkārt meliorēt lauki, un tie atsevišķie koki lauka vidū norāda, ka tur bijušas vecās lauku sētas, kuras nodedzinātas, ar buldozeru ieogrūstas bedrē, nolīdzinātas ar aramzemi, kas pasēta ar kviešiem un cukurbietēm. Tie atsevišķie koki ir latviešu melioratori zināmā mērā drosmīga atļaušanās atstāt tos par piemiņu uz Sibīriju aizvestajām ģimenēm. Pa ceļam mežā pie kapsētas ir lielākais Zemgales pilskalns. 20 metru augsts. Pāri Svētes ielejai redzami Lietuvas meži, kur kādreiz bijis un varbūt arī vēl tagad ir briežu saudzējams rezervāts. Un, protams, ka brieži jau robežsargu nosprausto līniju neievēro, un **Silenes jeb Augstkalnes pilskalnu** brīvākās vietīnas briežu nopēdotas pēda pēdā. Vai nu te cīnījušies vai pārojušies. Vai kāda cita jēga izraudzīta šeit viņu sapulcēšanās vietai. Šis ir viens no trīs pilskalniem, no kuriem brīvie zemgaļi krustnešu spiesti aizgāja bēgļu gaitās uz Žemaitiju, iepriekš nodedzinot savas pilis. Šie trīs ir – Tērvetes pilskalns, šis Silenes pilskalns un Rakes pilskalns Žagarē, no kura mēs vēl nupat skatījāmies uz Ukru gāršu. Kopumā uz Lietuvu aizgāja ap 100 tūkstošu (pēc citiem datiem – 200 tūkstošu) zemgaļu.

Tērvete. Unikāls dabas piemineklis ir **Tērvetes dižsils**, tagad saukts arī par ainavu parku. Tam nav līdzinieku ne Latvijā, ne visā Baltijā. Dižkoku mežaudze aizņem ap 30 hektāru lielu teritoriju. Te aug izcīlas priedes, kuru vecums no 180 līdz 260 gadiem, bet augstums atsevišķiem eksemplāriem pārsniedz 40 metrus. Pēc mežu taksatora M. Dāboliņa datiem, kurus 1982. gadā publicējis dabas pētnieks Guntis Eniņš, garākā priede Kalnamuižas silā ir 47,2 metru augsta. Tas ir puse no 100 metriem. Silā iekopts plašs izziņas taku tīkls, kuras vienā dienā nav iespējams izstaigāt. Bet šeit pat parkā var iznomāt velosipēdu. Tad jūs iepazīsities ar Gestas Berlinga un viņa kompānijas kavaliera takām, gan ar Valda Grēviņa taku, dzejnieka, kas slavenajai Selmas Lāgerlēvas lugai "Gesta Berlings" sarakstījis latviešu kultūrā paliekošas romances (Tur nebij ausmas, nebij rietu, Bij tikai tas, ko saredz skats...)

Takas vēl padomju gados bez valstiskā atbalsta sāka veidot toreizējais Tērvetes mežzinis Miķelis Kļaviņš. Ar savu pašaizliedzību un entuziasmu vien. Viņš ir ierakstījis mežsaimniecības un visas Latvijas kultūras vēsturē. Tā sagādījis, ka Tērvetes ainavu mežs atrodas starp divu rakstnieku mītnes vietām – Valda Grēviņa dzimtajām mājām "Baņiem" ziemeļos un Annas Brigaderes "Sprīdīšiem" mežu masīva dienvidmalā. Un tas nu jāzina un jāatgādina citiem, kas nezina, ka Anna Brigadere latviešu pasaules uzskatā nostiprināja trīs fundamentālus jēdzienus – Dievs, Daba, Darbs. Acīmredzot, šeit, varenā dižmeža vidū, šie lielie jēdzieni visjūtāmāk cilvēku uzrunā. Tepat netālu no muzeja mājas iekops un sargāts aug Anneles bijātais teiksmainai "Iršu dārzs", kurā Annele (romānu triloģijas varone) kādā dienvidus klusumā apjauzusi Dieva esamību. Te vēsturiskajā zemē un vēsturiskajos gaisos cīnās lieli labā un ļaunā pretspēki: blakus divi lieli pilskalni liecina, ka 13. gadsimtā Tērvete bijusi visas Zemgales saimnieciskais centrs un vācu krustnešu uzbrukšanas objekts.

Zemgales līdzenumos Vilcē pēkšņi ir ainaviskā **Vilces grava**, Oskars Dinka ir ierosinājis tai noteikt valsts nozīmes dabas parka statusu. "Zemgalē jau ir kviešu līdzenumi, – viņš teica, – Vilces grava šajā pusē vienīgā eksotiskā vieta, uz Dobeles pusi gan ir citādāk." Te ir ko sargāt, te ir villainā gundega, nogāžu meži, pārmitrie platlapju meži, mēreni mitras pļavas, smilšu atsegumi Vilces un Rukūzes krastos, Vilces krastā pie t.s Raganas dziļumiem reizēm varot redzēt raganu, kas pārvērtusies par vaboli, iespējams, tā ir tā pati ragana, kuru 1710. gadā pēdējā raganu prāvā sadedzināja tieši Vilces pagastā.

Vilces ielokā, kur tā satek ar Rukūzi, ir **Zaķu pļava**, saukta arī par Indonēziju, bet kāpēc par Indonēziju, nevis, piemēram, Nepālu, nav zināms. Te Indonēzijā kādreiz spēlētis teātris – "Skroderdienas Silmačos" un "Mērnieku laiki", te Indonēzijā drošvien pastaigājies arī

paranormālo spēku zinātājs Kaljostro, vismaz Mārtiņš Zīverts, kas šai pusē dzimis, savā lugā "Kaļostro Vilcē" apraksta viņa dzīvošanos pa Vilces pili. Indonēzijai vienos sānos ir **Vilces pilskalns**, to norobežo Vilce un Rakūze, otrā pusē tam ir 30 m garš un divus metrus augsts valnis, pilskalna plakums ir kādus 500 kvm liels, daļu pilskalna gan pamazām nograuzusi Vilce. Sākot no pilskalna virsotnes var labi pārieties gar gravas malu. Zaķu pļavā jeb Indonēzijā "Latvijas Valsts meži" ir ierīkojuši atpūtas vietu, uztaisīts jauns tiltiņš pāri Vilcei.

Netālu Jaunajā muižā jeb bijušajā Vilces medpunktā ir atrodamas **melnās priedes**, reta parādība. Kaut kur jau augot Latvijā, bet pa vienai divām, pie Jaunās muižas saskaitīju sešas, bet esot tuvumā vēl. No Vilces braucot uz Mūrmuižas pusi pa veco ceļu, pāri Svētes vecupei – diviem tās atzarojumiem – iet vecie akmens tilti. Oskars atcerējās, ka puika būdams, gribējis pie viena no tiltiem zviedru bagātības izmaksājerēt, bet pienākusi viena tantīte un teikusi "ko tad jūs te puikas vairs meklējat, te jau to bedri izsūca", vecupes bedri 40. gadu beigās izsūkuši ar ugunsdzēsēju mašīnu un tiešam atraduši kādu lādi ar dokumentiem.

Pie Mūrmuižas 1705. gadā 20000 zviedru ar Ludvigu Lēvenhauptu priekšgalā sakāvuši 70000 Šeremetjeva krievus. Pirmskara Latvijas laikā zviedri uzlikuši šai kaujai par godu piemiņas zīmi latviešu un zviedru valodās, tāda tā tur stāv joprojām – ar trīs zviedru kronīšiem. Par militārām rosībām Vilces apkārtnē liecina arī *skanstveidīgs nocietinājums Sidrabene* valsts meža Dēņu masīvā un kādreizējā sarkanās *armijas raķešu bāze pie Tisiem*, kurā nu apmetušies sikspārņi, Sandra Galiņa stāstīja, ka mežsaimniecībai nu jātur rūpe par sikspārņiem un arī cilvēkiem, kuri bāzes šahtās meklē eksotiku, jāliek šahtām vairogi priekšā, lai kāds neieklīst un neapmaldās, jāvāc nost dzeloņstieples, vispār jākārtoto bāzes teritorija. "Mēs uztaisījām sikspārņu šahtai režģi priekšā ar atslēgu. Tagad pie mums brauc pētnieki, monitorings."

Mēdemu Elejas muižai reiz bijuši 1500 ha simtgadīga priežu meža, tā meža vairs nav, nav arī pašas muižas ēku, kaut kas no vecās mežu godības vēl varbūt saglabājies **Vilku dārzā**, kas tagad nonācis LVM pārvaldījumā, kur audzēti dzīvnieki medību vajadzībām, turēti fazāni, kopti medību suņi, un muižas parkā. Mēdemi, pirms pāris gadiem būdami Latvijā apraudzīt savu dižciltīgo priekšgājēju īpašumus, pētījuši iespējas Elejas muižu atjaunot, bet laikam gan, nogurdināti no juridiskās nesakārtotības Latvijā, šo domu atmetuši.

Elejas parks ir viens tāds spilgts akcents Dienvidzemgales līdzenajā reljefā, kur to mežu nemaz tik daudz nav. Kā raksta Ilze Janele: "Paturot prātā, ka Zemgalē pēdējo divsimt trīssimt gadu laikā kārtīgu mežu nav bijis vairāk kā patlaban, ir skaidrs, ka Elejas parks ar savu platību un atrašanās vietu vien ir nozīmīgs..."

Nav īstas skaidrības, kad parks ir iedibināts, viena no versijām, ka tas veidots paralēli pils celtniecībai, tiek uzskatīts, ka pils celta 19. gs. sākumā, apmēram līdz 1811. gadam. Elejas pils celtniecību ir ilgstoši pārdomājis Mēdemu atvase Žanno. Galarezultātā pils ir uzcelta klasicisma stilā. Mēdemu dzimtai ir liela nozīme Latvijas vēsturē, tā iesakņojusies baltu zemēs jau 13. gadsimtā. Jāpiebilst, ka Mēdemiem piederēja arī Vilces un Vecauces muižas, tie nomājuši Mežotnes pili. Ir skaidrs, ka Elejas pils parks veidots kā ainavu parks, bet nav pilnībā zināms, kā tas laika gaitā mainījies. Kaut gan pils un citu ēku vairs nav, šī vieta vieš respektu, kad ieiet parka svinīgajā laucē ar liepām, ozoliem, veimuta priedēm tās malās, tā kā gribas pieklust. Lauces galā ir Tējas namiņa paliekas, vēl tālāk kapsēta un Medību paviljons – rotunda. Parka mūra fragmentā ir iemūrēts kulta akmens, t.s. Elejas dobumakmens. Jānis Skulte, kas ilgstoši darbojies kā Elejas pils kompleksa pārvaldnieks, stāstīja, ka šādi akmeņi bijuši divi, tie atradušies katrs savā ceļa pusē, cilvēkiem iebraucot pilī, tie katrs no savas puses noņēmuši negatīvo starojumu. Jānis ir aprīnojams azartisks Elejas patriots, viņš virzījis daudzus projektus un dabūjis gatavus daudzus darbus, lai Elejas parks nepazūd no zemes virsas, viņš arī ir izklaušīnājis visus vecākos Elejas ļaudis un pierakstījis viņu atmiņas par Elejas pili. Jānis Skulte jūms būs tas labākais gids, viņš zinās parādīt Elejas dižozolus, bijušo leduspagrabu, vietas, kur bijusi kungu suņu audzētava, karogmasts, ķegļu namiņš, artēziskās akas, sfinksiņas un visu citu, kas tur vēl redzams.

Pie Mežotnes pilskalna Lielupes krastā ir dēlītis "Zemgaļu osta", dēlītis tāds zaļumballes stilā veidots, grūti tagad arī iedomāties, ka te nopietni kuģots. Kad uzkāpj pilskalnā, aina jau

paveras vērienīgāka, aizsargātības, drošības sajūta, var saprast, kāpēc zemgaļi te izveidoja vienu no savām stiprākajām lielpilsētām. Zemgaļu pilskalns 3500 kv m platībā ar 14 hektāru lielu piepilsētu. Lielāka rosība un dzīvība pēc vēsturnieku pētījumiem te pastāvējusi no 9. – 13. gs. Tā kļūstot pa pilskalnu, šķiet jocīgi, ka par lielu kultūras un spēka centru, kas pastāvējis četrus gadsimtus, ir zināms tik maz, ka vairāk ir zināms par Mežotnes pili un tās angļu ainavu parku – pretī otrā Lielupes krastā, tur, ja ieskatās, pastaigājas kādi ārzemju ļaudis pensijas vecumā okera krāsas drēbēs, Šarlote fon Līvena, kas audzinājusi Katrīnas II mazbērņus un dārziņš ar kādu košu braucamo pļauj zāli, mazliet tālāk pie Lielupes ir Jumpravas klintis, parks ar mākslīgām drupām.

Kas tur ir tagad, Mežotnes pilskalnā? – Kad mēs tur bijām, skaistākais bija anemones un tā pati ainava uz Lielupi. Netālu kreisajā krastā ir palielu 200 – 220 gadus veca ozolu audze, firstu Līvenu kapi, Mežotnes baznīcas drupas, Vīnakalns, kas atrodas no Mežotnes pilskalna kādus 500 metrus. Iespējams, zemgaļi apdzīvojuši vispirms šo kalnu (5. – 9. gs.), iespējams, tas ir vācu veidots nocietinājums, lai paralizētu dzīvi Mežotnes pilskalnā, iespējams, tas Mežotnes zemgaļiem kalpojās kā svētvieta. Kultūrlāņos tika noskaidrots, ka celtas desmit aizsargbūves un visas nodedzinātas. Karots te ir daudz, drošvien arī ar vikingiem, jo izrakumos 9. gs. kultūrlānī atrasts zobens ar iegravētu Ulbrehta vārdu, Ulbrehta kauli turpat vien dus 9. gs kultūrlānī. (22) 1219. –1220. gadā Mežotnes zemgaļiem nemitīgi nācās karot ar bīskapa krustnešiem. Hronists Indriķis lielākos cīņiņus sauc par “Lielo karagājienu pret zemgaļiem Mežotnē”. Līvzemes baznīcas vecākie sasaukuši lielu karaspēku, kopā ar viņiem “kā pirmais bija augstu cienījamais Līvzemes bīskaps ar Saksijas hercogu un visiem krustnešiem, kā arī ordeņa mestrs ar saviem brāļiem.” Tā nu 4000 vāciešu un vēl 4000 līvu un letu ieņēma Mežotnes priekšpilsētas, aplenca pili, ierīkoja dažādus aplenkumtorņus, akmeņu metamās mašīnas un sāka bombardēt pilsētu. Tad daži vecajie nokāpuši no pils izrunāt padošanās noteikumus, bet tikuši nonāvēti. Par to kritiski izsakās pat hronists Indriķis, kas visādi citādi iztur konjunktūrisku stilu: “Un no mūsējiem atnāca daži muļķi, kādu ir bezgala daudz, sagrāba no pils nokāpušos vecākos un nokāva simt no tiem vai pat vairāk bez kungu ziņas.. (..) Bet pilī palikušie, redzēdami savējos nokautus, vairs neuzdrošinājās iznākt laukā. Kauja atsākās...” Ir arī kāda teika, jauka ar savu skumīgi patriotisko piesitienu. Kāds ganuzēns nozaudējis vienu aitu, viņš to aitu ķēris rokā un tā iemukusi pie pilskalna kādā alā. Ganuzēns ieskrējis aitam līdzī un ieraudzījis nogrimušo Mežotnes pili. Un pils pagalmā, atspiedušies pret saviem šķēpiem, stāvējuši zemgaļu karavīri. Un kāda balss viņam teikusi: “Redzi šos mēmos varoņus un mācies no viņiem aizstāvēt savu tēviju!”

VĒL

Īles parks. – 17,6 ha, Auces ieleja, terases, galvenokārt pašu koki, atsevišķās grupās zilganās un Kanādas egles, riekstkoki, Eiropas segliņi.

Vecauces pils parks. – 13 ha, pseidogotiskais stils, viena no skaistākajām Latvijas pilīm, celta 1842 – 1845 pēc Frīdriha Štīlera projekta, uz viena no tornīšiem apmetušie stārķi.

Dobes kalns un Meža kalns. – Divi blakus esoši kalni ar Avīksas gravu vidū. Viens no trijiem Zemgalē fiksētajiem pilskalnu pāriem (ir arī Tērvetes un Svētais kalni, Mežotnes un Vīna kalni). Pastāv versijas, ka tā bijusi Sidrabene, ka Dobes (Incēnu) pilskalnam blakus vāci 13. gs. Meža kalnā ierīkojuši savu nocietinājumu. Edmunds Tomsons, kura zemē atrodas Dobes kalns, kurš 1923. gadā piedalījies kalnā Brastiņa izrakumos, nemaz nešaubās, ka te bijusi Sidrabene: “Visi mani senči, kurus es, puika būdams, pratināju, zināja, ka tas ir Sidrabenes pilskalns,” apkārtnē esot arī Sidrabiņu mājas un Sidrabes birzs. Tomsons lolojis iecerī uzcelt kalnā zemgaļu pils maketu. (24)

Bērvircavas kungu māja. – Celta 1504. gadā, iznāk, ka vecākā koka kungu māja Latvijā. Saglabājušās 17. gs. beigās – 18. gs. sākumā apgleznotas griestu sijas. (25)

Zilēnu osis. – Braucot no Elejas Rīgas virzienā, Poķos pie Platones upītes ir osis, resnākais Latvijā, iespējams, arī Baltijā.(5,55 m), turpat Ģederta Eliasa dzimtas māja. Tālāk

braucot uz Jelgavas pusi, vērts iegriezties *Kroņvircavas parkā* – 16 ha, no 17. gs. beigām, viens no nozīmīgākajiem baroka parkiem Vircavas upīte, dīķi, baroka pils no 1570., gan pārbūvēta.

Bornsmindes (Ziedoņu) parks. – Pamatīgi ozoli, liepas, zirgkastaņas, viens no resnākajiem Latvijas dzīvības kokiem (ap 3 m), pretī Lielupes otrā krastā Jumpravas parks.

Rundāles pils un parks. – Kaut gan Rundālē ir bijis vai katrs, apmeklēt to vēlreiz nebūs par lieku, pils un franču regulārais parks ir projektēti un veidoti vienlaicīgi (1764 – 1766), no pils aizstiepjas piecas radiālas alejas, cirptas liepas, dzīvžogi, kopš muzeja iedibināšanas 1972. gadā parks tiek pakāpeniski atjaunots, nesen atjaunoti dekoratīvie vīnogu stādījumi. Tur var glauni un rimti pastaigāties.

Jumpravas muižas parks. – Ainavu parks, mākslīgās pilsdrupas, zem tām bijušas ejas, bet aizbirusas, Mīlestības avots, kļavas, oši, ozoli, Eiropas lapegles, 5 m augsta Lielupes dolomīta klints.

Mežotnes parks. – Angļu stila parks, iedibināts 18. gs. beigās, arhitekta J. Berlica pils, parādes pagalms, skujkoki, glīta pastaigāšanās gar Lielupi, ainavisms. Parks labi saglabāts, lielā mērā pateicoties apstāklim, ka tajā saimniekoja Mežotnes selekcijas un izmēģinājumu stacija.

Iecavas parks un sils. – Naturālistiskā angļu ainavu stila parks, Iecavas upes grava, koki vēl no Pālena laikiem, ozoli, oši, liepas, kļavas, skābarži, melnalkšņi, Tatārijas kļavas, Eiropas ciedru priedes, sudrabkļavas, kalnu kļavas... Turpat LVM pārvaldītais Iecavas sils.

© Imants Ziedonis, Rimants Ziedonis, teksts

© AS "Latvijas Valsts meži"